

# *Rhododendron* *luteum*

## Kelta-atsalea

*Rhododendron luteum* Sweet 1830  
*Rhododendron flavum* G.Don, *Azalea*  
*pontica* L. alasuku *Pentanthera* sektio  
*Pentanthera* alasektio *Pentanthera*



*R. luteum* (© [K. Theqvist](#))

---

**Kesävihanta**, 0.5-3.6 m korkea, pysty- ja jäykkäöksäinen pensas.

**Lehdet** 5-14 cm pitkät ja 1.3-4.2 cm leveät, pitkulaiset, lyhytsuppuiset tai leveänsoikeat. Lehden yläpinta sinertävä, lehdet molemmin puolin karvaiset. Syysväri.

**Kukinta** ennen lehtien puhkeamista tai yhtä aikaa. Kukinto 7-17 -kukkainen, teriö 5 cm leveä, suppilomainen, pitkä ja ahdastorvinen, päältä nystyinen. Kukat tuoksuvat.

**Kotimaa:** Kaukasus; Turkki ja sen lähialueet, erillisiä populaatioita Puolassa, Valkovenäjällä, Venäjällä, Ukrainassa, Itävallassa, Sloveniassa ja Liettuaassa meren pinnan tasolta 2300 metriin, metsissä, ruohikkomaalla ja soilla.

**Kestävyys:** Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa), USA (RSF) -28°C, Ruotsi IV Suomi II

Kun Linné 1700-luvulla loi järjestystä kasvimaailmaan, kuvasi hän kaksi rhodolajia Vähä-Aasiasta. Toinen niistä, ainavihanta päätyi *Rhododendron*-sukuun ja toinen, lehtensä varistava *Azalea*-sukuun. Molemmat saivat lajinimensä *pontica* Vähä-Aasiaa tarkoittavasta nimestä Pontos. Kun atsaleat myöhemmin liitettiin *Rhododendron*-sukuun, oli *Azalea pontican* saatava uusi nimi.

Kelta-atsalealla on muutamia hienoja ominaisuuksia, jotka ovat tehneet siitä suosittua eurooppalaisissa puutarhoissa. Kukinta alkaa lehtien puhjetessa, ja koska se etenee portaittain (uusia kukkia aukeaa sitä mukaa kun vanhat kuihtuvat), on kukinta-aika pitkä. *Luteum* tuoksuu voimakkaasti ja jo muutama pensas puutarhassa luo etelämaalaisen tunnelman kukinta-aikaan. *Luteum* on "alppiruusuksi" tavattoman sopeutuvainen. Monin paikoin Länsi-Euroopassa se kasvaa villinä, vaikkei alkuperäiseen lajistoon kuulukaan. Koska *luteum* on hyvinkin mantereisesta ilmastosta kotoisin, sen talvenkestävyys on hyvä. Lisäksi sillä on uusiutumiskykyä, jota harvalta *Rhododendronilta* löytyy; se voi levitä juurivesoista.

Vanha sanonta "kauneimmankin ruusun alla piilee piikki pistävä" pitää paikkansa myös *luteumin* kohdalla. *Rhododendroneista* löytyy nimittäin lajeja, jotka sisältävät myrkyllisiä aineita kuten andomedotoxiinia, rhododendriinia ja rhododendroliä, jotka voivat aiheuttaa ihmisillekin myrkytysoireita. Jopa kukkien intensiivisen haistelun sanotaan voivan aiheuttaa oireita joillekin, päänsärkyä ja huimausta. Jo kreikkalainen kirjailija ja sotapäällikkö Xenophon ( n. 430-355 eaa.) kertoo teoksessaan "Anabasis" sotajoukkoaan kohdanneesta oudosta sairaudesta, joka johtui liiallisesta hunajan syönnistä Kurdistanissa. Hunaja oli todennäköisesti peräisin *luteumista*. Kenenkään ei toki tarvitse kaihtaa tätä hienoa kasvia tämän takia, vaikka sattuisikin olemaan mehiläistenhoitaja. Muutama kasvi puutarhassa ei vielä pysty tuottamaan niin paljon myrkyllisiä aineita, että sillä olisi merkittävää vaikutusta hunajan laatuun.

*Luteum* lehtensä varistavana kasvina ei ole niin arka keväturingon ja jäätyneen maan yhdistelmälle kuin ainavihannat sukulaisensa. Pihallani kasvaa *luteumia* monissa paikoissa, puolivarjoisista aina täysin aurinkoisiin, lähes kivikkotarhan olosuhteisiin. *Luteum* sietää aika tavalla kuivuutta, mutta rajansa silläkin on. Suomessa *luteum* jää alle 2 metriä korkeaksi parhaissakin oloissa. Se on yksi uskollisimpia kukkijoita vaikeidenkin talvien jälkeen eikä tunnu olevan tuhoeläinten ruokalistalla mikään ykkösherkku.

*Luteumia* on paljon käytetty risteymien kantalajina ja usein myös lajikkeiden perusrunkona. Jos taimikaupasta ostettu hieno atsaleahybridi kiittää ja sanoo hyvästi jonkun kovan talven jälkeen, saattaa juuristosta nousta seuraavana kesänä verso, joka kuuluu perusrunkoon ja josta saa ajan myötä vähintään yhtä hienon kasvin kuin menetetty hienohelma oli. Ja tällä kertaa, mikä tärkeintä, Suomen kovia talvia kestävä kasvin.